



Vitéz László bábfigurája Kemény Henrik színházából

külföldön, mindenütt a legnagyobb elismeréssel és lelkesedéssel fogadták ezeket a bábjátékokat. Ma már sehol sem létezik ilyen eredeti népi bábjáték. Az öreg bábosok meghaltak. Egyedül én tartom még a frontot, és mindenütt elismerik a játékomat. Sajnos itthon nem kapom meg ehhez a megfelelő lehetőséget és támogatást. Nem én vagyok hivatott eldönteni azt, hogy ez miért van így. Én csak a fájdalmát érzem a mellőzöttségnek.

- Milyen szerveknek a segítségére volna szükség? Milyen szervekhez fordult támogatásért?

- A Fővárosi Tanács építési osztályához tartozott annak idején a Népliget rendezése. Tervek születtek arra, hogy mi lesz a Népligetben. Több terv is született. Csónakázótavat akarnak ott léte

síteni, sportpályákat, ifjúsági parkot. Talán mutatványos park is helyet kap majd a Népligetben. De hogy ez mikor valósul meg, azt nem tudom. Ez anyagi kérdés.

- Eszerint a Színházi Intézetben megvalósítandó bábszínpad a legrealisabb egyelőre?

- Igen, ez a járható út. Hogy a Népligetben milyen lehetőségek kínálóznak majd, az a jövő titka.

- Elképzelhető, hogy némi felfrissítéssel már ma is tudna tartani előadásokat?

- Csak abban az esetben, ha az épületet renoválnám. Most olyan állapotban van, hogy előadásra nem alkalmas. De vállalnám azt, hogy helyreállítom, és újult erővel nekikezdenék a munkának.

- Mennyi pénzre volna ehhez szükség?

- Gondolom, 15-20 000 forintból teljesen helyre lehetne állítani.

SAÁD KATALIN

## A Veszprémi Petőfi Színház és a közönség

Beszélgetés Pétervári István igazgatóval

- A Veszprémi Petőfi Színház 1971. október 15-én ünnepelte alapításának tizedik év-fordulóját. Az elmúlt, 1971-72-es, azaz a tizenegyedik évadban kizárólag magyar szerzők darabjai kerültek színre, s a tízből hét ősbemutató volt. A házi statisztikából világosan kiderül, hogy ebben a magyar évadban a nézőszám tízezerrel volt magasabb az előzőnél, melyet pedig addig - a színház fenn-állása óta - a leglátogatottabb évadnak tekintettek. Az évad közönségsikerét nyilvánvalóan mindenekelőtt a közönség létszáma biztosítja.

- Szokatlan vállalkozásunk sikerét több előre megtervezett és több szerencsés véletlen tényező együtthatásának köszönhetjük, de ünnepi évaddá a közönség kitüntető figyelmé avatta.

Meggyőződésünk, hogy a magyar színházművészet folyamatos megújítását csak a magyar dráma segítheti elő. Megvallom, számítottunk közönségünk érdeklődő részvételére, de ilyen nagy mértékére nem. Sajátosan a színházművészet adottsága, hogy az alkotásnak születése pillanatában kell hatnia. Ezért, véleményem szerint, minden színházi hitvallás annyit ér, amennyi belőle a közönséghez eljut. A jövő számára lehet - és kell is - új művészi formákat, új művészi kifejező eszközöket keresni, még ha kezdetben a közönség szélesebb rétegei idegenkedve fogadják is az újat, a szokatlant. Ezt a fajta útkeresést azonban a magyar vidéki kis- és középvárosokban működő színházak nem tekinthetik feladatuknak - legfeljebb csak az erre a célra alakult stúdiók -, minthogy bizonyos, adott közönségbázisra kell támaszkodniok. Ez a közönségbázis létszámában, kulturált-sági fokában, színházi ízlésében és igényeiben is meghatározott.

- A vidéki színházak általános problémája, hogy egyetlen színháznak kell kielégítenie a közönség különböző rétegeit. Noha jelentős megterhelést jelent a társulat számára több tagozat egymás melletti működése, aligha van olyan vidéki színház, mely lemondana például az operettelőadásokról. Az, hogy a veszprémi színház egytagozatú, azt is jelenti, hogy közönsége homogénabb?

Természetesen itt sem egységes ízlésű a közönség, nem is egységes igényű. Anélkül, hogy meghatároznánk a két szélső ízléshatárt, tapasztalataink alapján leszögezhetjük: épp olyan polarizált, rétegződött, mint a kétmilliósvilágvárosban, Budapesten. Az egyes rétegek azonban jóval kisebb létszámúak. S ez döntő körülmény. Szinte létkérdésként hárul tehát a vidéki városokban működő színházakra a felelősség: meg kell keresniök azt a *közös valamit*, amivel a rétegzett ízlésű közönségbázis leköthető, megfogható. A feladat tulajdonképpen megoldhatatlan. Közönségbázisul olyan rétegeket kell megnyerni, amelyek számszerűleg képesek biztosítani a színház létét. Majd ezeket megtartva, a nézőszám állandó növelésével kell szélesíteni a színházba járók körét. A feladat megközelítő megoldása nem is látszik bonyolultnak. De ez csak látszat! A magyar vidéki színházművészet egész múltja és jelene bizonyítja, hogy a valóságban nagyon nehéz megtalálni azt a „valamit”, ami biztosítja a színház működését, elegendő néző állandó jelenlétét.

*Úgy látszik, a veszprémi színház mégis megtalálta - a magyar drámában?*

- Igen, tény, hogy a színház eddigi legnagyobb sikereit mind magyar dráma-bemutatóival érte el. Németh László *Nagy család*, *Győzelem*, Madách Imre *Mózes*, Gáspár Margit *Ha elmondod, letagadom*, Bródy Sándor *Tantónő*, Illyés Gyula *Fáklyaláng*, *Malom a Séden és Különc*, Száraz György *Királycsel, III. Béla*, Dobozy Imre *A tizedes meg a többiek*, Simon István - Rónai Pál *Petőfi eszméi nyomán írt A helységkalapácsa*. A felsorolás nem teljes, csak ízelítőül szolgál. Ezek a tapasztalatok hiszen ilyen sorozat nem lehet véletlen - megerősítettek abban a meggyőződésünkben, hogy a magyar közönséget - ízlésdifferenciáltságától függetlenül - érdekli a magyar dráma. A sikerek felbátorítanak egy kockázatos következtetés levonására: a magyar közönséget elsősorban a magyar dráma érdekli.

Ez a jelenség nem magyar sajátosság. Az európai nemzeti színházművészetek alapja mindenütt a nemzeti dráma. Régen is az volt és jelenleg is az, Londontól az Urálig. Az angol színházak általában angol darabokat játszanak, a szovjet színházak repertoárjának több mint 70 százaléka szovjet szerzők műve. Megjegyzem: a Szovjetunió színházainak csaknem százszázalékos a látogatottságuk.

*- Végül is elég logikusnak tetszik, hogy a*

*közönséghez legközelebb saját nemzetének, társadalmának írója álljon.*

- Mivel nyilvánvalóan ő találja meg leghamarább a közönséghez vezető *gondolati utat*, mondhatnám: ő a legaktuálisabb. Minden nemzeti színházművészetnek alapfeladata saját íróinak, alkotóinak megkeresése, az olyan alkotóműhelyek létrehozása, amelyekben korukat, társadalmukat kifejező alkotóművészek egyénisége kiteljesedhet. A közönségnek is arra van szüksége, hogy kifejezhesse magát, hogy beleélhesse magát a színpadon ábrázolt valódi világba.

*A veszprémi színház írógárdájában a fiatalabb írónemzedék alig van képviselve.*

- Eddig nem éreztük szorító szükségét, hogy fiatal drámaírókat gyűjtsünk a színház köré. Több okból. Amíg tekintélyes írók, kitűnő színvonalú drámái előadatlanul feküdtek a fiókban, elsődleges feladatunknak e darabok színpadra segítését tekintettük. A színháznak mindekelőtt jó drámákra, irodalomra volt szüksége ahhoz, hogy megbecsülést vívjon ki a maga számára. A Petőfi Színház irodalomalapúsága is ezt kívánta meg. Most már van olyan hitele a színháznak, hogy bátrabban foglalkozhatunk fiatal szerzők műveivel is. Sőt kell is hogy foglalkozzunk, ha folytatni akarjuk a *magyar dráma koncepciót*. S mostanra megértek annak is a feltételei, hogy létrehozzuk Veszprémben is a stúdiószínházat. Ezek a darabok majd ott kaphatnak helyet.

*- Miért csak ott?*

- A hagyományos színházi közönség nem tudja befogadni a forradalmi újításokat. Budapesten könnyen akad kétmillióból pár ezer néző, akit vonzanak a merészebb színpadi megvalósítások. Úgy érezzük, ma már indokolttá vált a stúdió létrehozása, mert kialakult egy számottevő, kb. hatezer fős „réteg”, mely az egyetemi oktatókból és hallgatókból, középiskolai oktatókból és tanulókból kerül ki. Veszprémben, ebben a harminc-öt ezer lakosú városban lassabban lehet újhoz szoktatni a nagyközönséget. A művészt mondás, az újat mondás *eszköze* szerintem kizárólag a szórakoztatás lehet. Az a tapasztalatunk, hogy a közönségnek nehezen jön meg a kedve a szín-házba járásra, ha ősszel mindjárt nehéz veretű művekkel fogadjuk. Ezért ebben az évadban két vidám hangvételű bemutató után-de Filippo: *I annak még kísérletek* és Tabi László: *Családi dráma* -visszük színpadra Vasziljev *Csendesek a hajnalok* című nagysikerű regényadaptációját.

*- Hogyan méri a veszprémi színház mint „alkotóműhely” művészi tevékenységének eredményeit, sikereit és kudarcait? Mit jelentenek az alkotómunka szempontjából a sajtóban megjelent kritikák? Érez-e ellen-tétet a közönségvisszhang és a kritikai fogadtatás között?*

- Közönség nélkül nincs színház! - ez közhely; kritika, esztétika nélkül nincs folyamatosan fejlődő színházművészet! - ez még nem közhely, ennek ellenére igaz. De: színházművészetről kritikát, esztétikát írni, az alkotást létrehozó harmadik tényező, a közönség figyelembevétele nélkül nem lehet. Miután a színház az *itt és most* művészet, a közönségre gyakorolt hatás figyelembevétele nélkül sem lehet kritikát írni, legalábbis nekünk az lenne jó, ha nem ilyen „hiányos” kritikák íródnának. Így ugyanis egy vagy egy-néhány művelt, világot járt különleges ízlésű egyén szubjektív véleményét olvashatjuk, és ez nem azonos a szubjektív kritikával. Igen jól hasznosíthatna színházunk olyan elemzéseket, melyek a közönséget, a közönség reakcióit is érzékelnék.

*- Mint minden közhellyel, vissza lehet élni azzal is, hogy „közönség nélkül nincs színház”.*

- Tudom, hogy sok színházba nem való brettlinek, kispolgári giccsek és sok minden egyébként ez a közhely a mentsvára. Ez azonban a közhely igazságán mit sem változtat.

*- Csak veszélyessé teszi.*

- Színházunk keményen megdolgozik a magas nézőszámért. Elsősorban művészi munkájában igyekszik a lehető legtöbbet adni. Jó színházat akarunk csinálni! Jó színházat, mely arról ismerhető fel, hogy a színpadon történeteket *el lehet hinni*, egy fokkal még jobb, ha *el is kell hinni*. Írók, rendezők, színészek kellene ehhez, a közönségen kívül. Igyekszünk biztosítani a személyi feltételeket. A közönségvonzás egyik oka az, hogy előadásaink évek óta -- ha lassan is -- de egyre fejlődő színvonalat mutatnak, mind az együttes játékban, mind a korszerű rendezői és színészi eszközök terén. Előadásaink átlagos színvonalát közönségünk elfogadja, és bizonyos fokú elvárással váltja meg bérletét vagy színházjegyét. Közvetve persze a következetes művészeti irányításnak is hatása van a közönség ízlésére, igényeinek alakulására. A hatást nehéz lemérni, hisz műsoraink új színei-ízei szinte észrevétlenül jelennek meg egyik évről a másikra. Előadásaink rendezői és játéktípusa is csaknem észre-

vétlen változást mutat. De ez tudatos törekvésünk! Ha a hat évvel ezelőtti közönségvizlésre, igényre igyekszem visszaemlékezni, úgy érzem, akkor nem arathatott volna ilyen egyértelmű közönség-sikert a Madách-Hubay *Csak tréfa* című darab, még ha a mű és az előadás vitatható is volt. Elképzelhetetlen, hogy a közönség elfogadta volna Németh László *Győzelem* című drámájának bontott színpadú, játékot a játékba helyező előadását. Nem hiszem, hogy ekkora ovációval fogadta volna a közönség *A helység kalapácsa* vaskos humorát. (Még most is akadt fővárosi literátor, aki nem értette az előadást.)

- *A veszprémi színház tehát azt a kor-szerű művészi utat keresi, mely elvezet a közönséghez. Véleménye szerint mi teszi korszerűvé az előadást?*

- Megkísérlem egy alapproblémára leszűkíteni a kérdést. Arra törekszünk, hogy a művészi alkotómunkát - minden szinten - a *gondolati tartalom* határozza meg. Már a műsor megtervezésekor ez a vezérfonalunk. Ezáltal elveszett az a „lehetőség” - azaz veszély -, hogy előadásaink pusztán érzelmi színezetet nyerjenek. Keményebb, célratörőbb, puritánabb előadások születtek. (S rövidebbek - ez sem elhanyagolandó eredmény.) Hogy milyen messzire jutottunk ezen az úton? Nem tudom, hiszen olyan folyamat ez, melynek az elmúlt hat év csak része, az elmúlt ünnepi évad pedig csak egyetlen állomása. A közönség velünk tartott, és közben lassan változik.

- *A közönség színházban tanúsított magatartása alapvető ismérve az előadás és a néző között létrejött kapcsolatnak. Úgy vélem, ez a legjobb alkalom a közönségigény megérzésére, megismerésére és felmérésére.*

- Erre nagyon odafigyelünk, mondhatnám, kapcsolatunknak ez a fő formája. Vigyázunk, hogy el ne játsszuk a közönség bizalmát, mert sokkal nehezebb visszaszerezni, mint először megnyerni. Mindig *konkrét címmel* hirdetünk mű-sort és mindig azt játsszuk el, amit meghirdettünk. A hat év alatt meghirdetett hatvan bemutatót el is játszottuk.

- *Azt mondta, „kapcsolatuk fő formája”. Vannak egyéb formái is a kapcsolatteremtésnek?*

- Minden évben, augusztusban megrendezzük a művészetpropagandisták fórumát. Az idén negyedik alkalommal került erre sor. Ez háromnapos bentlakásos rendezvény, melyen értékelést adunk az elmúlt évről, és elmondjuk a következő évad pontos terveit. Meghív-

juk ide a következő évad műsorának egyik íróját baráti beszélgetésre. Előadás tartására kérjük fel a Művelődésügyi Minisztérium Színházi Főosztálya és Népművelési Főosztálya egy-egy felelős beosztású dolgozóját. A színészeink műsorával tarkított klubest, hajókirándulás teszi színesebbé a találkozót. A találkozó résztvevői a művészetpropagandisták, olyan függetlenített népművelők, művelődési otthon igazgatók vagy nem függetlenített szakszervezeti tisztségviselők, akik a megye öt városában vagy nagyüzemében közönség-szervezői hálózatot irányítanak. Az elmúlt színházi évad látogatottsága alapján az öt város - Veszprém, Ajka, Keszthely, Tapolca, Várpalota - valamelyike vándorszerleget kap, a művészetpropagandisták pénzt, üdülőjegyet, ingyenes színházbérletet kapnak jutalomként. A szerleget és a jutalmakat ezen a rendezvényen adják át.

A színházi évad folyamán iskolai műsorokban vesznek részt a színház rendezői és színészei. A tanulók a megtekintendő, vagy a már látott előadásokkal kapcsolatos kérdéseikre kapnak választ, illetve kérdések nélküli tájékoztatást. Ez a forma kilenc éve létezik. Nagyon jelentős kapcsolatforma. A háromszáz tervezett előadásból százat ifjúsági közönségnek tartunk. Az ifjúság a középiskolákból s a szakmunkásképző intézetekből rendszeresen jár színházba, az iskolai műsorok is ezekben az iskolákban rendezettek. Néhány éve, a szakszervezeti kapcsolatokon felül, a KISZ-szel karöltve a már iskolába nem járó ifjú munkásokkal is intenzívebb kapcsolatot próbálunk keresni. A bérletezés mellett az ifjúsági közönséggel tartott kapcsolat a legdöntőbb színházunk szervezési és művészi munkájában. Az iskolákat elvégző, tovább nem tanuló, munkába álló dolgozók felnőtt bérleteseink egyre nagyobb százalékát teszik ki. Sajnos, az egyetemi oktatókkal, hallgatókkal nemigen van előadásokon túli kapcsolatunk. Remélhetőleg a már említett stúdiószínház létrehozása változást hoz majd, mint-hogy a stúdió művészeti tanácsadás és közönségbázis tekintetében az egyetemre kíván támaszkodni. De itt újra meg kell jegyeznem: a Petőfi Színház létét, művészi fejlődését a bérleteket váltó törzsközönség biztosítja.

- *Ugyanakkor a bérleti rendszer meg is mervéthati a színház művészi tevékenységét.*

- Ez a veszély negatív lehetőség. A fejlődés iránya a teljes repertoár megteremtése. Ennek eredményeként az előző évad

legalább két produkciójának kell még a következő évadban előadásokat kapnia, így egy évad bemutatóinak száma nyolc-ra, vagy hétre csökkenthető. Ezáltal jelentős változás következne be a művészi munkában.

- *Megtalálta-e a helyét, működésének fel-tételeit a veszprémi színház a körzeti formában?*

- A Petőfi Színház kezdettől fogva a körzeti rendben működött, és játékszereinek pozitív tapasztalatai jól használhatóak az ország más területén végrehajtott körzetesítésben. Véleményem szerint a magyar vidéki színházművészet életlehetőségét és továbbfejlődését a körzeti rendszer jelenti. Ez a játszási rendszer szigorúan a körzet társadalmi és földrajzi adottságaihoz alkalmazkodik. A Petőfi Színház csak városokban, s rendszeresen a fent említett öt városban játszik. A megye további két városa Balatonfüred és Pápa. Ez utóbbi lakosságát tekintve a megye legnagyobb városa, de 1966 óta nem tudunk ott színházi előadásokat tartani, mert a kultúrház tönkrement; igaz, már kész egy új kamaraszínház terve. Balatonfüred színházba vágyó lakossága Veszprémbe jár, hisz 30 perces autótutat kell csak megtennie.

- *Befejezésül talán beszéljünk még néhány szót a mostani, 1972-73-as, a névadó Petőfi születési évfordulója miatt újra csak ünnepi évről. A műsor karakterét ismét a magyar darabok határozzák meg. A kilencből öt magyar: Illyés Gyula Petőfi, Mórincz Zsigmond Kerek Ferkó, Nagy Ignác Tiszt-újítás, Molnár Ferenc Egy, kettő, három, s a fent említett Tabi-darab. Mivel ünneplik még Petőfi emléket az Illyés-bemutatón kívül?*

- Több dologgal. Felújítjuk, s a Művészeti Hetek alkalmából Budapesten is bemutatjuk *A helység kalapácsát*. Vezető színészeink a megye bármely szervének, intézményének meghívására önálló esttel lépnek fel, melyet a színház szervez meg; „dokumentációs gumiműsort” is készítettünk: ez variálható időtartamú, s több művész is részt vesz benne. A színház előcsarnokában Petőfi-emlékkiállítás nyitottunk, melyet hivatásos kiállításrendezők készítettek el, s egész évadban fogadja a színházba érkező nézőket. Végezetül pedig: a januári Illyés-bemutató műsorfüzetét színvonalas, grafikus kiállítású Petőfi-kiadványként jelentetjük meg. A füzet egyharmada Petőfi veszprémi tartózkodásának kevésbé ismert eseményeiről fest képet, hogy Petőfit a nézőkkel kissé jobban, közelebből megismertessük.